

Translated Copy

Government of Maharashtra
General Administration Department
Government Resolution number BCC-2018/sub.No.581A/16-b
Madam Kama Road, Hutatma Rajguru square, Mantralay, Mumbai-400032
Date: July 04, 2019

Category-wise Reservation Policy

Sr.No	Category	% of Reservation	Point Nos.
1	SC	13	1,12,21,27,37,43,51,61,67,73,81,91,97
2	ST	7	2,23,33,53,63,71,93
3	VJ(A)	3	3,41,83
4	NT (B)	2.5	4, 47
5	NT (C)	3.5	7,31,57
6	NT (D)	2	11,77
7	SBC	2	15,87
8	OBC	19	5,9,17,19,25,29,35,39,45,49,55,59,65,69,75,79,85,89,95
9	BC	13	6,14,22,28,36,42,50,58,64,72,80,88,96
10	EBC	10	8,16,26,38,46,56,68,76,86,89
11	OPEN	25	10,13,18,20,24,30,32,34,40,44,48,50,52,54,60,62,70,74,78,82,84,90,92,94,100

sd

T.V. Karpate
Deputy Secretary,
Govt. Of Maharashtra

IQAC CO-ORDINATOR
Shri Shivaji Arts, Commerce
and Science College, Motala

Principal
Shri Shivaji Arts, Commerce
& Science College Motala,
Distt. Buldana

मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी जनहित याचिका क्र.१७५/२०१८ व इतर संलग्न याचिकांमध्ये दि.२७ जून, २०१९ रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाच्या आरक्षणाच्या तरतुदीनुसार सरळसेवा भरतीसाठी सुधारित बिंदुनामावली विहित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : बीसीसी- २०१८/प्र.क्र. ५८१ ए/१६-ब

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२.
दिनांक : ०४ जुलै, २०१९

वाचा:-

१. सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२, दिनांक ३० नोव्हेंबर, २०१८. महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अधिनियम, २०१८.
२. महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचीत जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००९.
३. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी१०९७/प्र.क्र.२/१७/१६-ब, दि. २९.३.१९९७.
४. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी २०१८/प्र.क्र.५८१ ए/२०१८/१६-ब, दि. ५.१२.२०१८ व शासन शुध्दीपत्रक दि. १९.१२.२०१८.
५. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. राआघो ४०९९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. १२.०२.२०१९.
६. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी २०१९/प्र.क्र.११८ए/२०१९/१६-ब, दि. १६.२.२०१९ व शासन शुध्दीपत्रक दि. १८.२.२०१९
७. मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि.२७ जून, २०१९ रोजी जनहित याचिका क्र १७५/२०१८ व इतर संलग्न याचिकांमध्ये दिलेला निर्णय
८. महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण (सुधारणा) अधिनियम २०१९ (सन २०१९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.७) दि.३ जुलै, २०१९

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अधिनियम २०१८ (सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र. ६२) यामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक आणि शैक्षणिक दृष्ट्या मागास (एसईबीसी) नागरिकांच्या वर्गाच्या प्रगतीसाठी राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशाकरिता जागांच्या आरक्षणासाठी आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या आणि पदांच्या आरक्षणासाठी आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींची तरतूद आहे.

Scanned by CamScanner

Scanned by CamScanner

उक्त अधिनियमाच्या कलम ४ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (ख) नुसार कोणत्याही न्यायालयाचा किंवा इतर प्राधिकरणाचा कोणताही न्यायनिर्णय, हुकूमनामा किंवा आदेश यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, आणि उक्त अधिनियमाच्या इतर तरतुदींना अवीन राहून, राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील सरळसेवा प्रवेशाच्या एकूण नियुक्त्यांच्या १६% (सोळा टक्के) इतक्या जागा ह्या, मराठा समाजासह सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गासाठी स्वतंत्रपणे राखून ठेवण्यात येतील.

जनहित याचिका क्रमांक १७५/२०१८ आणि इतर संबंधित प्रकरणे यांमध्ये, उक्त अधिनियमाच्या विधिग्राह्यतेला मा.मुंबई उच्च न्यायालयामध्ये आव्हान देण्यात आले होते. मुंबई उच्च न्यायालयाने दिनांक २७ जून २०१९ रोजी उक्त प्रकरणांतील न्यायनिर्णय दिला आहे, त्याद्वारे उक्त अधिनियमाच्या उक्त तरतुदीद्वारे विहित करण्यात आलेल्या आरक्षणाच्या प्रमाणाची मर्यादा वगळून उक्त अधिनियमाची विधिग्राह्यता कायम ठेवण्यात आली आहे.

उक्त अधिनियमाच्या उक्त तरतुदीद्वारे विहित करण्यात आलेली उपरोक्त आरक्षणाच्या प्रमाणाची वाजू विचारात घेणारा उक्त न्यायनिर्णय, राज्य शासनाने, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद १५(४), अनुच्छेद १५(५) आणि अनुच्छेद १६(४) अन्वये, त्यास समर्थकारी करण्याचा अधिकारांचा वापर करून केलेली, दोन्ही १६% (सोळा टक्के) इतकी मर्यादा निश्चित करणे कायदेशीरदृष्ट्या समर्थनीय नाही, असा निर्णय देतो. महाराष्ट्र राज्य मागासवर्ग आयोगाद्वारे निश्चित करण्यात आलेले प्रमाण/ मर्यादा ही परिमाण ठरविण्यायोग्य आधारसामग्रीवर आधारित आहे, असे मत त्यात व्यक्त केले आहे. आयोगाने उक्त प्रमाण/ मर्यादा अनुक्रमे १२% (बारा टक्के) आणि १३% (तेरा टक्के) इतकी निश्चित केली आहे. उक्त न्यायनिर्णयात असा निष्कर्ष काढण्यात आला आहे की, उक्त तरतुदीद्वारे अशा प्रकारे तरतूद करण्यात आलेले १६% (सोळा टक्के) आरक्षणाचे प्रमाण कायदेशीररित्या समर्थनीय नाही. परिणामतः मा.उच्च न्यायालयाने अशा प्रकारे तरतूद करण्यात आलेले १६% (सोळा टक्के) आरक्षण रद्दबातल करून, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद १५(४), अनुच्छेद १५(५) अन्वये १२% (बारा टक्के) हून अधिक, तसेच भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद १६(४) अन्वये १३% (तेरा टक्के) हून अधिक आरक्षण रद्द केले आहे. त्यास अनुसरून संदर्भ क्र. ८ येथील अधिनियमान्वये सन २०१८ आरक्षण अधिनियम क्र.६२ च्या कलम ४ (१) च्या पोट कलम ख मध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे व राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील सरळसेवा प्रवेशाच्या एकूण नियुक्त्यांच्या १३% (तेरा टक्के) इतक्या जागा ह्या, मराठा समाजासह सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गासाठी निश्चित केल्या आहेत. त्याअनुषंगाने संदर्भाधिन क्र.४ ते ६ येथील शासन निर्णय व शासन शुद्धिपत्रकान्वये विहित

शासन निर्णय क्रमांक: बीसीसी- २०१८/प्र.क्र. ५८१ ए/१६-ब

करण्यात आलेली बिंदुनामावली, एसईबीसी वर्गाच्या १३ टक्के आरक्षणासह सुधारित करण्याची बाब

मुंबई येथे जनहित याचिका क्र.१७५/२०१८ व इतर संलग्न
करण्यात आलेल्या याचिकांवर मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि.२७ जुन, २०१९ रोजी दिलेल्या निर्णयानुसार

.) (Socially OFld Edu catlonally BackWd.Id C)&3S8 s) (S EBC)

मध्ये १३-टक्के आरक्षण विहित

४. सदर शासन निर्णय मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी जनहित याचिका क्र.१७५/२०१८ व इतर संलग्न
याचिकांमध्ये दि.२७.६.२०१९ रोजी दिलेल्या निर्णयाच्या विरोधात मा.सर्वोच्च न्यायालयात विशेष अनुमती
याचिका दाखल झाल्यास त्यामधील न्यायनिर्णयाच्या निर्णयाच्या अधिन राहून निर्गमित करण्यात येत आहे.

करावेत.

६. सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०१९०७०४१७२४१७०२०७ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(टि. वा. करपते)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

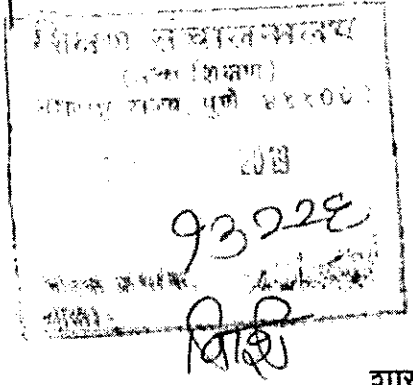
- १) राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
- ४) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद
- ५) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा
- ६) सर्व विधानसभा सदस्य/विधानपरिषद सदस्य व संसद सदस्य, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ७) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य.
- ८) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- ९) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा)
- १०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद)
- ११) सर्व विभागीय आयुक्त,
- १२) सर्व जिल्हाधिकारी,
- १३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- १४) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा, मुंबई,
- १५) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,
- १६) प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
- १७) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, नागपूर, औरंगाबाद,
- १८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- १९) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग,
- २०) सचिव, राज्य माहिती आयोग,
- २१) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
- २२) राज्यातील सर्व महामंडळे आणि उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक,
- २३) सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
- २४) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका,
- २५) संचालक, समाजकल्याण, पुणे,
- २६) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक,
- २७) संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे,
- २८) संचालक, सेवायोजन, मुंबई,
- २९) महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर,

पृष्ठ ११ पैकी ४

परिशिष्ट - अ
सरळसेवा १०० बिंदूनामावली

बिंदु क्र.	प्रवर्ग	बिंदु क्र.	प्रवर्ग	बिंदु क्र.	प्रवर्ग
१	अनुसूचित जाती	३५	इतर मागास वर्ग	६९	इतर मागास वर्ग
२	अनुसूचित जमाती	३६	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	७०	खुला
३	विमुक्त जाती (अ)	३७	अनुसूचित जाती	७१	अनुसूचित जमाती
४	भटक्या जमाती (ब)	३८	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	७२	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग
५	इतर मागास वर्ग	३९	इतर मागास वर्ग	७३	अनुसूचित जाती
६	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	४०	खुला	७४	खुला
७	भटक्या जमाती (क)	४१	विमुक्त जाती (अ)	७५	इतर मागास वर्ग
८	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	४२	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	७६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक
९	इतर मागास वर्ग	४३	अनुसूचित जाती	७७	भटक्या जमाती (ड)
१०	खुला	४४	खुला	७८	खुला
११	भटक्या जमाती (ड)	४५	इतर मागास वर्ग	७९	इतर मागास वर्ग
१२	अनुसूचित जाती	४६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	८०	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग
१३	खुला	४७	भटक्या जमाती (ब)	८१	अनुसूचित जाती
१४	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	४८	खुला	८२	खुला
१५	विशेष मागास प्रवर्ग	४९	इतर मागास वर्ग	८३	विमुक्त जाती (अ)
१६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	५०	खुला	८४	खुला
१७	इतर मागास वर्ग	५१	अनुसूचित जाती	८५	इतर मागास वर्ग
१८	खुला	५२	खुला	८६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक
१९	इतर मागास वर्ग	५३	अनुसूचित जमाती	८७	विशेष मागास प्रवर्ग
२०	खुला	५४	खुला	८८	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग
२१	अनुसूचित जाती	५५	इतर मागास वर्ग	८९	इतर मागास वर्ग
२२	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	५६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	९०	खुला
२३	अनुसूचित जमाती	५७	भटक्या जमाती (क)	९१	अनुसूचित जाती
२४	खुला	५८	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	९२	खुला
२५	इतर मागास वर्ग	५९	इतर मागास वर्ग	९३	अनुसूचित जमाती
२६	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	६०	खुला	९४	खुला
२७	अनुसूचित जाती	६१	अनुसूचित जाती	९५	इतर मागास वर्ग
२८	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	६२	खुला	९६	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग
२९	इतर मागास वर्ग	६३	अनुसूचित जमाती	९७	अनुसूचित जाती
३०	खुला	६४	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	९८	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक
३१	भटक्या जमाती (क)	६५	इतर मागास वर्ग	९९	भटक्या जमाती (ब)/(क)
३२	खुला	६६	सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास वर्ग	१००	खुला
३३	अनुसूचित जमाती	६७	अनुसूचित जाती		
३४	खुला	६८	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक		

		आरक्षणाची टक्केवारी	
३	विमुक्त जाती (अ)	३%	३, ४१, ८३,
s	w'11ttwx11°tA4 lw	si#°	i,s x,tt ,tz.3>,sj,s ,sz,<a,ut,< ,Zz.ss
१०	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक	SOR.	, si. ii, v,si, si, u,ei, c<,sc
११	खुला	२५%	१०,१३,१८,२०,२४,३०,३२,३४,४०,४४,४८,५०,५२,५४; ६०,६२,७०,७४,७८,८२,८४,९०,९२,९४,१००.

महाराष्ट्र राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गास जागा आरक्षित ठेवण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०१९/प्र.क्र. २२/विशि-३

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक:- ०९ जुलै, २०१९.

संदर्भ :-

१. विधी व न्याय विभागाचा सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२, दि. ३० नोव्हेंबर, २०१८.
२. सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र.राआधो-४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, दि. १२ फेब्रुवारी, २०१९.
३. विभागाचे समक्रमांकाचे दि. ०८ मार्च, २०१९ रोजीचे शासन परिपत्रक.
४. विधी व न्याय विभागाचा सन २०१९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ७, दि. ३ जुलै, २०१९.

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) नागरिकांच्या वर्गाच्या प्रगतीसाठी राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशाकरिता जागांच्या आरक्षणासाठी आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या आणि पदांच्या आरक्षणासाठी आणि तत्संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींची तरतुद करण्यासाठीचा अधिनियम उपरोक्त संदर्भ क्र.१ अन्वये महाराष्ट्र शासनाच्या दि. ३० नोव्हेंबर, २०१८ च्या राजपत्रामध्ये प्रसिध्द करण्यात आलेला आहे. सदर अधिनियमातील मुद्दा क्र. ४ (१)(क), अन्वये राज्यातील अनुदानित तसेच विनाअनुदानित शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशाच्या एकूण १६% जागा मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) नागरिकांच्या प्रवर्गासाठी आरक्षित करण्यात आल्या आहेत. तसेच संदर्भ क्र. २ च्या शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्र राज्यातील खुल्या प्रवर्गातील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी आरक्षित सेवा व शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता १०% जागा आरक्षित करण्याबाबत आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. तसेच सदर शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ४ अन्वये शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाबाबतचे आवश्यक आदेश सर्व संबंधित विभागांनी तात्काळ निर्गमित करण्याबाबत आदेशित करण्यात आले आहे. त्यास अनुसरून राज्यातील अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्थांखेरीज सर्व सार्वजनिक अकृषी विद्यापीठातील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता मराठा समाजासह सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास (एसईबीसी) वर्गास १६ % जागा तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी १०% जागा आरक्षित ठेवण्याबाबत विभागाने संदर्भ क्र. ३ येथील दि. ०८ मार्च, २०१९ रोजी शासन परिपत्रक निर्गमित केले आहे.

विशि
११-६
१५/७

१२/११/१९
विशि
१६/७

भारतीय संविधानानुसार व मंडळ आयोगाने केलेल्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना अनुवि विद्यापीठे व मल्लिगत शासकीय/अशासकीय कला/वाणिज्य/विज्ञान/शिक्षणशास्त्र या शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशासाठी आरक्षण

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : युएसजी-१४९३/(२४२८)/विशि-४

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२,

दिनांक : २३ जून, १९९४.

- बाबत : १. शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०३४/१३०३-एम, दिनांक २७ जून, १९७४.
२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. सीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दिनांक २३ मार्च, १९९४.
३. शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवामुक्त विभाग क्र. युएसजी-१४९३ (२४२८)/विशि-४, दि. १० मे, १९९४.
४. शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवामुक्त विभाग क्र. युएसजी-१४९३/ (२४२८)/विशि-४, दि. १३ मे, १९९४.

शासन निर्णय : शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०३४/१३०३-एम, दिनांक २७ जून, १९७४ अन्वये, शासकीय/अशासकीय शिक्षणसंस्थांमध्ये प्रवेशासाठी खालीलप्रमाणे आरक्षण विहित करण्यात आले आहे.

१. अनुसूचित जाती आणि नवबौद्ध	१३%
२. अनुसूचित जमाती (चिनिदिष्ट भागाव्यतिरिक्त इतर भागातील धरून)	७%
३. विमुक्त आणि भटक्या जमाती	४%
४. इतर मागासवर्गीय	१०%
	<hr/>
	एकूण ३४%

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. सीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दिनांक २३-३-९४ अन्वये मंडळ आयोगाच्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना तसेच विमुक्त जाती व भटक्या जमातीकरिता खालीलप्रमाणे सुधारित आरक्षण विहित करण्यात आले आहे.

(अ) विमुक्त जाती (१४ व तत्सम जाती)	३%
(ब) भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
(क) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	३.५%
(ड) भटक्या जमाती (बंजारी व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	२%
(इ) इतर मागासवर्गीय (ओ.बी.सी.)	१९%
	<hr/>
	एकूण ३०%

३. शैक्षणिकसंस्थांमध्ये प्रवेश देण्यासाठी अयोग, संरक्षण सेवा, अजिवासी भारतीय, भारत सरकारचे नामनिर्दिष्ट उमेदवार वगैरे विविध गटांकरिता सुद्धा आरक्षण असते. तेव्हा या सर्व बाबींचा विचार करून मागासवर्गीयांच्या घटनेत माग्य गटांकरिता १९९४-९५ या शैक्षणिक वर्षापासून शासकीय/अशासकीय, अनुदानित व विना अनुदानित कला, वाणिज्य, विज्ञान, शिक्षणशास्त्र इत्यादि संस्थांमध्ये खालीलप्रमाणे राखीव जागांचे प्रमाण विहित करण्याबाबत शासनाने निर्णय घेतला आहे.

१. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातीमधील बौद्धधर्म स्वीकारलेल्या व्यक्ती	१३%
२. अनुसूचित जमाती	७%
३. विमुक्त जाती (१४ तत्सम जाती)	३%
४. भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
५. भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	३.५%
६. भटक्या जमाती (बंजारी व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	२%
७. इतर मागासवर्गीयांकरिता (ओ.बी.सी.)	१९%
	<hr/>
	एकूण ५०%

४. तद्वर आरक्षण प्रत्येक संस्थेमध्ये अभ्यासक्रमनिहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्याधारित जागावरील त्यांच्या त्यांच्या क्रमांकात असेल.

५. आरक्षित जागा या प्रथमतः भरण्यात याव्यात. मात्र आरक्षित जागांवर प्रवेश मिळाला तरी गुणवत्तेनुसार त्या उमेदवाराच्या अभ्यासक्रम किंवा संस्था याबाबतच्या काही किंवा सर्व फक्त बरच्या परीक्षेकरिता आरक्षीत जागांमधून प्रवेश देण्यासाठी त्यांच्या दिनेतीनुसार पुनर्विचार करण्यात यावा.

६. शैक्षणिकसंस्थांमध्ये प्रवेश देताना एखाद्या प्रवेशाचा उमेदवार न मिळाल्यास ते आरक्षण अनुक्रमे म्हणून पुढे आदेश्यात येत नसल्यामुळे व ते त्याच वर्षी भरावयाचे असल्यामुळे मागासवर्गीयांच्या इतर वटातील उमेदवारांना प्रवेश देऊन आरक्षण पूर्ण करण्यात यावे. यासाठी दिनांक २७ जून, १९७४ च्या परिच्छेद २ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तरतुदीनुसार कार्यवाही करण्यात यावी. मात्र अदलाबदलीने इतर प्रवर्गातून भरण्याची तरतूद करताना अशातऱ्हेने उपलब्ध मागासवर्गीयांची संख्या मूळ आरक्षण अधिक अदलाबदलीने झालेले विद्यार्थी यांची संख्या प्रत्येक ५०% पेक्षा अधिक असणार नाही.

७. मंडळ आयोगाच्या शिफारशीनुसार "कीमोलियर" चे तत्त्व केंद्र शासनाने मान्य केले आहे. यासंदर्भात नविस्तार आदेश, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभागाकडून निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभागाच्या आदेशाप्रमाणे पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सा. ना. कांबळे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

भटवया जमाती " क "

धनगर व त्यांच्या तत्सम जातीची यादी

धनगर :- (१) अहिर, (२) डांगे, (३) गटारी, (४) हंडे, (५) तेलवद, (६) हटकर
(७) हाटकर, (८) गोगर, (९) खुटेकर, (१०) सेळंगी, (११) तेल्लारी,
(१२) कोकणी-धनगर, (१३) कानडे, (१४) बऱ्हाडे-धनगर, (१५) साडे,
(१६) खेडे, (१७) कुरमार, (१८) माडुरे, (१९) काडसे, (२०) सतगर,
(२१) धनगर.

(सीपीसी-१०८९/(२०३)/मावक-५, दि. २५ मे, १९९० अन्वये)

भटवया जमाती " ड "

धंजारी व तत्सम जातीची यादी

धंजार, धंजारा, धंजारी.

58

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन
विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व शैक्षणिक
संस्थांमधून "विशेष मागास प्रवर्गाकरिता"
राखीव जागा ठेवणेबाबत

Notification of State Government of reservation policy

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : यूएसजी-१४९३/(२४२८)-त्रिभि-४
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक : २२ जून, १९९५

- बाबत : (१) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. यूएसजी-१४९३/२४२८/त्रिभि-४, दि. २३ जून, १९९४ व समकामांकित शुद्धिपत्रक दिनांक-जुलै १९९४.
- (२) शासन निर्णय, समाजकल्याण सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. सीसीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मात्रक-५ दिनांक १३ जून, ९५ व समकामांकित शुद्धिपत्रक दिनांक १५ जून, १९९५.
- (३) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. सीसीसी-१०९४/प्र. क्र. ६८/९४/१६-ब, दिनांक १५ जून, १९९५.

१. शासन निर्णय : राज्यातील अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती म्हणून विवक्षितपणे घोषित करण्यात आलेले जनसमुदाय वगळता अन्य काही जातीजमातीकडून सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिक दृष्ट्या यामासलेल्या कारणावळीत विशेष सवलत देण्याची भागणी लक्षात घेता, शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक सीसीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मात्रक-५, दिनांक १३ जून, १९९५ व समकामांकित शुद्धिपत्रक दिनांक १५ जून, १९९५ मध्ये विविष्ट जातींचा "विशेष मागास प्रवर्ग" यामध्ये समावेश करण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. ज्या जातींचा "विशेष मागास प्रवर्ग" मध्ये समावेश करण्यात आला आहे त्याची यादी पारशिष्ट "अ" मध्ये देण्यात आली आहे.

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. सीसीसी-१०९४/प्र. क्र. ६८/९४/१६-ब दिनांक १५ जून, १९९५ अन्वये "विशेष मागास प्रवर्ग" साठी २% आरक्षण प्राप्तकीय/निमणासकीय सेवेत ठेवण्याबाबतचे आदेश निर्गमित केले आहेत.

३. शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. यूएसजी-१४९३/(२४२८) त्रिभि-४, दिनांक २३ जून, १९९४ व समकामांकित शुद्धिपत्र दिनांक-जुलै, ९४ अन्वये इतर मागास वर्गासाठी अकृषि विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/अशासकीय कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षणशास्त्र व इतर शैक्षणिक संस्था यामधून प्रवेशासाठी आरक्षण ठेवण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. या आदेशानुसार शैक्षणिक संस्थांमध्ये राखीव जागा ५.०% या प्रमाणात ठेवण्यात आलेल्या आहेत. आता काही विविष्ट जाती जमातींचा "विशेष मागास प्रवर्ग"त समावेश करण्यात आलेल्या असल्यामुळे या प्रवर्गाकरिता २% जागा उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाचे अधिपत्याखालील सर्व शैक्षणिक संस्थांमधून या आदेशान्वये राखून ठेवण्यात येत आहे. "विशेष मागास प्रवर्ग" करिता राखून ठेवण्यात आलेल्या २% जागा वाटल्याने आता शैक्षणिक संस्थांमधून राखीव जागांचे प्रमाण खालीलप्रमाणे राहिले :

(१) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जाती मधील बौद्धधर्म स्वीकारलेल्या व्यक्ती	१२%
(२) अनुसूचित जमाती	७%
(३) विमुक्त जाती (१४ तत्सम जाती)	३%
(४) भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
(५) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती)	३.५%
(६) भटक्या जमाती (वंजारी व तत्सम जमाती)	२%
(७) इतर मागास वर्गीयांकरिता (ओ. बी. सी.)	१९%
(८) विशेष मागास प्रवर्ग	२%
	एकूण ५२%

हे आदेश १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून लागू करण्यात येत आहेत.

४. सदर आरक्षण प्रत्येक संस्थांमध्ये अभ्यासक्रम निहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्याधारित जागांकरिता त्यांच्या त्यांच्या प्रमाणात असेल.

आरक्षित जागा या प्रथमतः भरण्यात याव्यात. मात्र आरक्षित जागांवर प्रवेश मिळाला तरी मुणवत्तेनुसार त्या उमेदवारांच्या अभ्यासक्रम किंवा संस्था याबाबतच्या काही किंवा सर्व फक्त वरच्या पसंतीकरीता अराखीव जागांमधून प्रवेश देण्यासाठी त्यांच्या विनंतीनुसार पुनर्विचार करण्यात यावा.

५. शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश देताना एखाद्या प्रवर्गाचा उमेदवार न मिळाल्यास ते आरक्षण अनुषंगे म्हणून पुढे ओढण्यात येत असल्यामुळे व ते त्याच वर्षी भरवण्याचे असल्यामुळे मागासवर्गीयांच्या इतर गटातील उमेदवारांना प्रवेश देवून आरक्षण पूर्ण करण्यात यावे. यासाठी दिनांक २७ जून, १९७४ च्या परिच्छेद २ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार कार्यवाही करण्यात यावी. मात्र अदलाबदलीने इतर प्रवर्गातून भरण्याची तरतूद करताना अशा तऱ्हेने उपलब्ध मागासवर्गीयांची संख्या मूळ आरक्षण अधिक अदलाबदलीने झालेले विद्यार्थी यांची संख्या धरून ५२% पेक्षा अधिक असणार नाही.

६. शैक्षणिक वर्ष १९९५-९६ मध्ये असण्यामुळे " विशेष मागास प्रवर्ग " त असणाऱ्या जातींमधून प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांकरिता त्यांनी ३१ जुलै, १९९५ पर्यंत शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावका-५, दिनांक १३ जून, १९९५ च्या जोडलेल्या परिशिष्ट " ब " मधील दिवस पत्रात जातीचे प्रमाणपत्र सक्षम अधिकाऱ्याकडून घेऊन संबंधित संस्थाप्रमुखांकडे सादर करणे बंधनकारक राहिले. बरील तारखेपर्यंत जर या प्रवर्गातील विद्यार्थी त्यांच्या जातीचे प्रमाणपत्र शैक्षणिक संस्थाप्रमुखांना सादर करू शकले नाहीत तर, त्यांचा या राखीव जागांवर हक्क राहणार नाही. याचीही नोंद घेणे आवश्यक आहे.

७. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना विनंती करण्यात येते की, हे आदेश सर्व शैक्षणिक संस्थांचालकांच्या निदर्शनास आणून द्यावेत.

हे आदेश सामान्य प्रशासन विभागाच्या व समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभागाच्या मंत्रालीने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

त्रि. ब. सेन

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट- " ब "

शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावका-५, दिनांक १३ जून, १९९५ व समक्रमांकित शूद्धिपत्र दिनांक १५ जून, १९९५ अन्वये " विशेष मागास प्रवर्ग " अंतर्गत करण्यात आलेली जातीची यादी.

अ. क्र.

जातीचे नाव

१. गोंबाशी, गवारी.
२. माना.
३. (१) कोष्टी, (२) हलवा कोष्टी, (३) हलवा जात, (४) ताळी, (५) लाडकोष्टी, (६) गडेवाल कोष्टी, (७) देशकर, (८) सालेवार, (९) पयशाळी, (१०) देवांग, (११) काची बंध, (१२) पदवीस, (१३) सतसाले, (१४) साडे, (१५) जैनकोष्टी.
४. (१) कोळी, तरसम जाती, (२) मच्छिमर कोळी, (३) अहीर कोळी, (४) खानदेशी कोळी, (५) पानकोळी, (६) विद्यवन कोळी, (७) चूमळे कोळी, (८) पानभरे कोळी, (९) सूर्यवंशी कोळी, (१०) मगला कोळी, (११) सोनकोळी, (१२) वेंती कोळी, (१३) खारवी, (१४) अनुसूचित जमातीमध्ये समावेश नसलेले कोळी.
५. (१) मुन्नरवार, (२) मुन्नरवार, (३) मुन्नर, (४) तेलगू मुन्नर, (५) मुन्नरवार तेलगू, (६) मुन्नरवार, (७) कापेवार, (८) तेलगू कापेवार, (९) मुन्नरवार, (१०) तेलगू कुलमाळी, या जाती.

पुणे विद्यापीठ, पुणे ७

संदर्भ क्र. आरक्षण / ४२ / ५३३

आरक्षण क्र.

दिनांक : २२-७-९५.

मा. प्राचार्य / संचालक,
सर्व संलग्न महाविद्यालये,
सर्व मान्यताप्राप्त संस्था.

महोदय,

बरील शासन निर्णय आपणांकडे माहितीसाठी व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी पाठवीत आहे.
बळावे.

आपला विश्वासू,

सही/-

उपकुलसचिव,

आरक्षण क्र.

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभागाच्या
ऑथपत्त्याखालील सर्व शैक्षणिक संस्थांमधून
मागास प्रवर्गाकरिता राखीव जागा ठेवण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग

शासन शुद्धिपत्र क्रमांक - यूएसजी-१४९३/१४२८/विशि-४

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२.

दिनांक : ७ फेब्रुवारी, १९९६.

- बाबत :- (१) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. यूएसजी-१४९३/१४२८/विशि-४, दि. २३ जून, १९९४ व समक्रमांकित शुद्धिपत्र दिनांक १२ जुलै, १९९४
- (२) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक - सोबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५, दि. १३ जून, १९९५ व समक्रमांकित शुद्धिपत्रक दि. १५ जून १९९५.
- (३) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९४/प्र. क्र. ६८/१४/९६-ब, दिनांक १५ जून १९९५.
- (४) शासन निर्णय, क्रमांक-यूएसजी-१४९३/१४२८/विशि-४, दिनांक २२ जून १९९५.

शासन शुद्धिपत्रक : शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्रमांक-यूएसजी-१४९३/१४२८/विशि-४, दि. २२ जून १९९५ च्या परिच्छेद ४ व ५ मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत .

२ परिच्छेद-४ : राटर आरक्षण प्रत्येक संस्थेमध्ये अभ्यासक्रमनिहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्याधारित जागांकरिता न्याच्या त्याच्या प्रमाणात असेल

तंत्रशिक्षण विभाग वगळता इतर शैक्षणिक विभागांतर्गत वेगान्या विगाराखीव जागा या प्रथमतः भरण्यात याव्यात यामध्ये गुणवत्तेनुसार असणाऱ्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांनादेखील समावेश आराखीव उमेदवार म्हणून असेल. या विद्यार्थ्यांचा समावेश आरक्षणांमध्ये करण्यात येऊ नये. यासाठी विद्यार्थ्यांनी आपला प्रवेश आराखीव म्हणून समजण्यासाठी परीती कळविण्याना प्रश्न उद्भवत नाही. उर्वरित जागा आरक्षणांनुसार भरण्यात याव्यात, असे करताना शैक्षणिक संस्थांमध्ये मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचे प्रमाण ५.२% पेक्षा अधिक झाले तर त्यास कोणतीही हरकत नाही.

परिच्छेद-५ मधील "मात्र बदलावदखीने इतर प्रवर्गातून/पासून ५.२% पेक्षा अधिक असणार नाही" हे शेषटले वाक्य पूर्णतः वगळण्यात यावे.

४. हे शुद्धिपत्रक सामान्य प्रशासन विभागाच्या समतोलने निर्गमित करण्यात येत आहे

महाराष्ट्राने राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

सही/- अ. मा. भट्टलवार

अवरसचिव, महाराष्ट्र शासन

पुणे विद्यापीठ

पुणे-७

संदर्भ : आरक्षण/४२/१२५

आरक्षण क्र०

दि. ४-३-९६

मा प्राचार्य/मा. संचालक,

सर्व संलग्न महाविद्यालये/मान्यताप्राप्त संस्था.

महोदय,

वरील शासन निर्णय आपणाकडे माहितीसाठी व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी पाठवित आहे.

कळटावे.

आपला विश्वासू .

सही/-

उपकुलसचिव (आरक्षण कळ)

पु.वि.मु—५००—३—९६ (२८५४) [m-3]

उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभागातील
अधिपत्याखाली सर्व तंत्र शिक्षण संस्थामधून
" विशेष मागास प्रवर्गाकरिता " राखीव जाग
ठरवण्यात येत.

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग

शासन शुद्धिपत्रक क्रमांक विभा.एस ३३२५/११४०७/(६९४०) तारीख १

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक २१ मार्च, १९९६

संदर्भ :- (१) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग

क्रमांक : मु.एस.जी १४९३/(२४२८) विधि-४

दिनांक २२ जून, १९९५

शासन शुद्धिपत्रक :-

संदर्भाधीन दिनांक २२ जून, १९९५ च्या शासन निर्णयान्वये शासकीय/अनुदानित/विद्यापीठ व्यवस्थापित/विना अनुदानित संस्थांतील अभियांत्रिकी/वास्तुशास्त्र/औद्योगिकशास्त्र वा व्यवस्थापन शास्त्र हत्यादी व्यावसायिक विद्याशाखांच्या पदवी/पदविका अभ्यासक्रमाच्या प्रथम वर्षाचे प्रवेश करण्यासाठी मागासवर्गीय/आरक्षणित प्रमाण शासनाने यापूर्वीच खालीलप्रमाणे विहित केले आहे.

(१) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातीतील बौद्ध धर्म स्वीकारलेल्या व्यक्ती	१३ टक्के
(२) अनुसूचित जमाती	७ टक्के
(३) विमुक्त जाती (१४ तत्सम जाती)	३ टक्के
(४) भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जमाती)	२.५ टक्के
(५) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती)	३.५ टक्के
(६) भटक्या जमाती (बंजारी व तत्सम जमाती)	२ टक्के
(७) इतर मागासवर्गीय (ओ.बी.सी.)	१९ टक्के
(८) विशेष मागासवर्गीय प्रवर्ग (एस.बी.सी.)	२ टक्के

एकूण : ५२ टक्के

संदर्भाधीन दिनांक २२ जून, १९९५ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ४, ५ व ६ मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत :-

१. परिच्छेद क्र. ४ :- उपरोक्त आरक्षण प्रत्येक संस्थेत अभ्यासक्रमनिहाय कसेल व ज्या अभ्यासक्रमाच्या प्रवेश पत्रातील मुक्त व मुन्यमारीत प्रकाराच्या जागा असतात त्या अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी प्रत्येक प्रकारास त्या रदा प्रमाणात लागू पडेल.

परिच्छेद क्र. ५ :- संवर्गनिहाय आरक्षण जागा प्रथमतः भरण्यात याव्यात. एखाद्या मागासवर्गीय संवर्गातून उमेदवार उपलब्ध नसतील तर त्या संवर्गातील रिक्त जागा उर्वरीत संवर्गाच्या एकत्रित यादीतील गुणवत्तानुक्रमानुसार पुढे निर्धारित वेळी उपस्थित राहणाऱ्या उमेदवारांचा त्यांच्या विनंतीवरून दुसऱ्या जाग्यात पसंतीच्या जागेवर प्रवेश बदल देण्यासाठी पुनर्विचार करण्यात यावा.

मागासवर्गीयांसाठी आरक्षण असलेल्या जागांवर प्रवेश घेतलेले उमेदवार सर्वसाधारण गुणवत्तानुक्रमानुसार खुल्या जागांसाठी देखील पात्र राहतील. खुल्या जागेवर प्रवेश देताना पूर्वीची संस्था अभ्यासक्रम संगत अर्जाधित राहत असेल तर सर्वे सबलतीसह अशा प्रवेशांची संमंस्तरपालट करण्यात येऊन अशा उमेदवारांना खुल्या जागांवर प्रवेश मिळाला आहे असे समजण्यात यावे. त्यासाठी उमेदवारांना उपस्थित राहण्याची किंवा पसंती/इच्छा कळविण्याचा प्रयत्न उपसूचनार नाही. परंतु राखीव जागेवर प्रवेश झाला त्याक्षणी स्वतःचे पसंतीनुसार उपलब्ध नसलेल्या जागेवर खुल्या संवर्गातून प्रवेश मिळण्यासाठी पुनर्विचार व्हावा अशी इच्छा असेल तर मात्र उमेदवारास खुल्या जागांसाठी होणाऱ्या प्रवेश प्रक्रियेच्या पूर्वनिर्धारित वेळापत्रकानुसार आपल्या सर्वसामान्य गुणवत्तानुक्रमानुसार उपस्थित राहणे आवश्यक राहिल. अन्यथा अशा प्रवेश पत्रासाठी त्यांचा पुनर्विचार करता येणार नाही.

परिच्छेद क्र. ६ :- मागासवर्गीय उमेदवारांचे सर्वसाधारण गुणवत्तानुक्रमानुसार खुल्या जागांसाठी प्रवेश करतांना संस्थेत/अभ्यासक्रमात मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचे प्रमाण शासन निर्धारित प्रमाणापेक्षा अधिक झाले तर त्यास कोणतीही हरकत राहणार नाही.

२. हे शुद्धिपत्रक सामान्य प्रशासन विभागाच्या संमंतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(ओं. सि. बिहाडे)

सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

पुणे विद्यापीठ, पुणे ७

संदर्भ क्र. आरक्षण / ४२ / ३७०

आरक्षण कक्ष

दिनांक : ८-७-९६.

भा. प्राचार्य / संचालक,

सर्व संलग्न महाविद्यालये, / मान्यताप्राप्त संस्था.

महोदय,

बरील शासन निर्णय आपणांकडे माहितीसाठी व योग्य रथा कार्यवाहीसाठी पाठवीत आहे.

कळ्याचे,

आपला विश्वासू,

सही/-

उपकुलसचिव,

आरक्षण कक्ष

पु. वि. मु.-५००-७-९६ (६१७)

संवैधानिक आरक्षण ५० टक्क्यांपेक्षा जास्त
होऊ न देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग.

शासन निर्णय क्र. टीईएम ३३९७/१२९२६/(१०८६)/तांशि-१

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०००३२.

दिनांक : ११ जुलै, १९९७.

- संदर्भ:- १) शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजना विभाग क्र.युएसजी १४९३/२४-८/विशि-४, दि.२३ जून, १९९४ व समरूपीकृत शुद्धिपत्रक दि. जुलै, १९९४.
- २) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र.सीसीसी १४९४/प्र.क्र.२३५/मावक-५, दि.१३ जून, १९९५ व समरूपीकृत शुद्धिपत्रक दि.१५ जून, १९९५.
- ३) शासन निर्णय क्र.सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी १०९४/प्र.क्र.६८/९४/१६-ब, दि.१५ जून, १९९५ व शुद्धिपत्रक दि.२१ मार्च, १९९६.
- ४) शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजना विभाग क्र.युएसजी १४९३/२४२८/विशि-४, दि.२२ जून, १९९५.
- ५) अतिरिक्त सरकारी जरील, मुंबई उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे पत्र क्र.एडीसीएल/अख्युप/एसएसजी, दि.१०.७.१९९७

प्रस्तावना:-

शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी १०९३/१६७/जीआर-१४१/४१/९३/१६-ब, दि. २३ मार्च, १९९४ अन्वये विविध मागास प्रवर्गासाठी एकूण ५० टक्के आरक्षण विहित करण्यात आले होते. नंतर सामाजिकदृष्ट्या व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या काही जातींच्या विकासासाठी काही संवर्लनी व उपाययोजना करणे आवश्यक असल्यामुळे शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग क्र.बीसीसी १०९४/प्र.क्र.६८/९४/१६-ब, दि.८ डिसेंबर, १९९४ चे परिशिष्ट अ मध्ये नमूद केलेल्या जातींसाठी एक स्वतंत्र 'विशेष मागास प्रवर्ग' असे संशोधनात येऊन त्यांच्यासाठी २ (दोन) टक्के आरक्षण ठेवण्यात आले होते. तसेच या प्रवर्गासाठी क्रिमिलीयरचे तत्व लागू नाही हेही स्पष्ट करण्यात आले होते.

दि. ८ डिसेंबर, १९९४ च्या सामान्य प्रशासन विभागाच्या शासन आदेशानुसार अनुसूक्त उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाने 'विशेष मागास प्रवर्गासाठी' २ टक्के आरक्षण ठेवून शासन निर्णय क्र.युएसजी १४९३/ (२४२८)/विशि-४, दि.२३ जून, १९९५ अन्वये विविध आरक्षणाबाबत आदेश निर्गमित केले आहेत. सदर निर्णयाद्वारे विशेष मागास प्रवर्गासाठी २ टक्के आरक्षणाची तरतूद करण्यात आली असून एकूण आरक्षण ५२ टक्के विहित केले आहे.

'भारतीय संविधान अनुच्छेद १४ तसेच ३६ अन्वये सर्व प्रवर्गातील घटकाना समानता व समान संधी मिळावी' म्हणून मा. सर्वोच्च न्यायालयाने १९९३ साली मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षण ५० टक्क्यापेक्षा जास्त अनु नये असा निवाडा दिला आहे.

रिट याचिका क्र. २९८९/१९९७, श्री. पांडुरंग एस. पत्राले विरुद्ध महाराष्ट्र शासन व इतर. या प्रकरणी मुनावणी मुक्त अस्तित्वा ना. उच्च न्यायालयाच्या मुंबई खंडपीठाने अभियांत्रिकी प्रवर्गा अभ्यासक्रमाच्या १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षाच्या प्रवेश नियमावलीत संवैधानिक आरक्षणासाठी केलेली ५२ टक्के जागांची तरतूद मा. सर्वोच्च न्यायालयाने इंद्रा सॉहनी विरुद्ध केंद्र या प्रकरणी १९९३ साली दिलेल्या निवाड्यानुसार नसल्यामुळे कायदेशीर नसल्याचे शासनाचे निदर्शनास आणून दिले आहे. (संदर्भ: १९९३-मा. सर्वोच्च न्यायालय ए.आर.-पू.क्र.४७७, शीर्ष टिप्पणी (इक्ल्यू) प्रवेश नियमावलीतील राज्य शासनाने संवैधानिक आरक्षणासाठी केलेली ५२ टक्के जागांची तरतूद ही मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे अस्तित्वात उरू शकते असेही मा. उच्च न्यायालयाने स्पष्ट केले आहे. यावर संवैधानिक आरक्षणाचे प्रमाण ५२ टक्क्यापेक्षा ५० टक्के करण्याबाबचे आदेश तात्काळ निर्गमित करण्यात येतील असे शासनातर्फे प्रतिपादन केल्यानंतर मा. उच्च न्यायालयाने समाधान व्यक्त केले असून उपरोक्त संदर्भात शासन आता खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

शासन निर्णय:-

शासन आता या शासन निर्णयद्वारे असे आदेश देत आहे की, उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिपत्याखाली येत असलेल्या सर्व शैक्षणिक संस्थांतील अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशासाठी या विभागाने निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय क्र. युएसजी १४९३/(२४२८)/विशि-४, दि.२२ जून, १९९५ अन्वये विशेष मागास प्रवर्गाकरिता राखून ठेवण्यात आलेल्या २ टक्के जागांचे आरक्षणाबाबत पुढील अवेशापर्यंत खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात येत आहे. हे आदेश १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षापासून लागू करण्यात येत असून तात्काळ अंमलात येतील व उच्च व तंत्रशिक्षण विभागांतर्गत शैक्षणिक संस्थांतील सर्व विद्या शाखांतील अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशासाठी लागू राहतील.

१. विशेष मागास प्रवर्गात ज्या जाती आहेत त्यापैकी काही जाती इतर मागासवर्गीयांमध्ये समाविष्ट होत्या. त्यामुळे मुल्यांकन विशेष मागास प्रवर्गाचे प्रमाणपत्र धारक उमेदवारांची जात ज्या मागास प्रवर्गांमध्ये समाविष्ट होती. त्या मागास प्रवर्गांच्या आरक्षणासाठी पात्र समजण्यात येतील.
२. भारतीय संविधानानुसार मंडळ आयोगाने केलेल्या शिफारशीनुसार शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र.टीईएम १०१४/(६३०३)/ताशि-१, दि.३ जून, १९९४ पध्दती परिच्छेद क्र.४ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे एकूण ५० टक्के जागा आरक्षित करण्यात येऊन. सदर आरक्षण प्रत्येक मंडळमध्ये अभ्यासक्रम निहाय राहिल. मुक्त (नॉन-सीट्स) तसेच मूल्यभारित (पेन्ट सीट्स) जागांकरिता त्यांच्या त्यांच्या प्रमाणात असावे.

३. गुणवत्ता यादीनुसार प्रवेश प्रक्रिया केल्यानंतर जर कोणत्याही मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेल्या जागांपैकी काही जागा रिक्त राहिल्या तर त्या जागांवर एकूण प्रवेश क्षमतेच्या जास्तीत जास्त २ टक्के पर्यंत प्रवेशासाठी विशेष मागास प्रवर्गांय उमेदवारांना प्रवेशासाठी प्राधान्य देण्यात यावे.
४. रिक्त जागांवर विशेष मागास प्रवर्गातील उमेदवारांना कमाल २ टक्के जागांवर प्रवेश दिल्यानंतर जर जागा रिक्त राहिल्या तर त्या जागा इतर सर्व मागासवर्गीय प्रवर्गातील उमेदवारांची गुणवत्तेनुसार सरमिसळ क्रम भरण्यात याव्यात.

३. शासन यापुढे असंही आदेश देत आहे की, १९९७-९८ चा शैक्षणिक वर्षासाठी ज्या अभ्यासक्रमाची प्रवेश प्रक्रिया सुरु झाली असून व दि.१७.१९९७ रोजी किंवा तत्पूर्वी या दिभागाच्या दि.२२ जून. १९९५ च्या शासन निर्णयानुसार प्रवेश देण्यात आले असतील तर त्याबाबत पुढील कार्यवाही करण्यात यावी:-

१. विशेष मागासवर्ग प्रवर्गातर्गत करण्यात आलेल्या प्रवेशात बाधा न आणता पुढील प्रवेश प्रक्रियेत काही कारणास्तव होणाऱ्या रिक्त जागांवर ५० टक्के आरक्षित जागा जुळवून घ्याव्यात.
२. संवैधानिक आरक्षण कुठल्याही परिस्थितीत ५० टक्क्यांपेक्षा जास्त होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ऑ. शि. विहाडे)
शासनाचे समन्वयक.

पुणे विभागीय, ज्येष्ठ अधिकारी
पुणे - ४११ ००६.

आरक्षण कक्ष
दि २२.७.९७

संदर्भ :- आरक्षण/४५/१७७३

पती.

१. म.या.वा.टी.संस्था प्रमुख, सर्व महाविद्यालये, सर्व राज्यस्तरीय संस्था
२. म.वि.राज प्रमुख, सर्व शैक्षणिक विभाग, पुणे विभागीय, पुणे - ७.
३. म.उपमुख्य, शैक्षणिक मंत्रालय, पुणे विभागीय, पुणे - ७.

म्होदय,

जरील शासन निर्णय आरक्षणकक्षे माहितीसाठी व कोणत्या त्या कार्यवाहीसाठी पाठविले आहे. त्याची तारीख असलेल्याचणी व्हावी ही विनंती.

उपयुक्त विभागीय,
सहाय्यक-
कुलसचिवांकडून

महाराष्ट्र राज्यातील सर्व पारंपारिक विद्यापीठे व त्यांना
संलग्नित असलेल्या महाविद्यालयांतील पदवी
अभ्यासक्रमाकरिता महिलांसाठी 30 टक्के आरक्षण ठेवण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्र. जीईसी-1000/(123/2000)/तांशि-1

मंत्रालय चिंत्तार भवन, मुंबई - 400032.

दिनांक : 17 एप्रिल, 2000

प्रस्तावना :

भारताच्या संविधानात स्त्री-पुरुष भेद न ठेवता समानतेचे तत्त्व हा नागरिकांचा मूलभूत हक्क मानण्यात आला आहे. तसेच महिलांच्या बाबतीतही घटनेत सकारात्मक घोरण रियकारण्यात आले आहे. महिलांना पुरुषांच्या दरोबरीने संधी देणे अपेक्षित असले तरी विविध शिक्षण अभ्यासक्रमाकरिता स्त्रियांना समान संधी प्रत्यक्षात मिळत नाही. स्त्रियांच्या शैक्षणिक उन्नतीसाठी त्यादृष्टीने सरा प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार महिलांचे बलशालीकरण आणि समाजाच्या सर्व क्षेत्रांमध्ये महिलांचा सक्रिय सहभाग करून सर्वांगीण मानवी विकासाच्या विविध क्षेत्रांमध्ये सकारात्मक परिणाम घडवून आणण्यासाठी महिलांच्या शिक्षणाकडे जाणिवपूर्वक लक्ष देणे आवश्यक आहे. ही बाब विचारात घेवून शासन निर्णय दि. 22/6/1994 अन्वये शासनाने महिलांना शासकीय नोकरीमध्ये 30 टक्के जागा आरक्षित ठेवल्या आहेत. यामागील सरा हेवू साध्य होण्याकरिता आता महिलांना पदवी अभ्यासक्रमाकरिता 30 टक्के आरक्षण ठेवणे आवश्यक आहे. त्यानुसार महाराष्ट्र राज्यात पदवी स्तरावरील सर्व अभ्यासक्रमाकरिता महिलांसाठी 30 टक्के आरक्षण ठेवण्याबाबत शासनाचा विचार होता.

शासन निर्णय :

वरील सर्व वस्तुस्थिती विचारात घेवून शासन आता असे आदेश देत आहे की, महाराष्ट्र राज्यातील सर्व पारंपारिक विद्यापीठे व त्यांना संलग्नित असलेल्या सर्व शासकीय, अनुदानित व विनाअनुदानित महाविद्यालयांतील पदवी अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशाकरिता महिलांसाठी 30 टक्के आरक्षण ठेवण्यात येत आहे.

सदरचे आरक्षण बिनराष्ट्रीय व राष्ट्रीय या दोन्ही प्रवर्गासाठी लागू राहिल. जर बिनराष्ट्रीय जागा 100 असतील तर त्यापैकी 30 जागा महिलांकरिता आरक्षित राहतील.

तसेच सदरचे आरक्षण हे सध्या विविध सामाजिक प्रवर्गाकरिता विहित केलेल्या संविधानात्मक राष्ट्रीय जागा अंतर्गत समांतर आरक्षण (Horizontal) राहिल. उदाहरणार्थ जसे की, सध्या संविधानातील तरतुदीनुसार शासनाने अनुसूचित जातीच्या प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांकरिता 13 टक्के जागा आरक्षित आहेत. त्यापैकी त्यातील 30 टक्के आरक्षण हे अनुसूचित जाती या प्रवर्गातील महिला उमेदवारांकरिताच ठेवण्यात येईल व जर या प्रवर्गातील किमान पात्रता असलेल्या महिला उमेदवार प्राप्त न झाल्यास त्या जागा अनुसूचित जातीच्या प्रवर्गातील पुरुष संवर्गातून भरण्यात येतील. म्हणजेच जर प्रवेशाकरिता एखाद्या विद्याशाखेसाठी प्रथम वर्षासाठी 100 जागा असतील तर त्यापैकी 13 जागा अनुसूचित जातीच्या प्रवर्गातील उमेदवारांकरिता सध्या असलेले आरक्षण विचारात घेवून त्यापैकी 30 टक्के म्हणजेच 4 जागा ह्या अनुसूचित जातीच्या प्रवर्गातील महिला उमेदवारांकरिता आरक्षित राहतील.

iOPs(2719) -5, Tt. tg;t;t996

25

करण आता ते 30 टक्के इतके करण्यात येत आहे.

सदरच्या आरक्षित जागांवर जर महिला उमेदवार उपलब्ध झाल्या नाहीत तर या रिक्त जागा त्याच शैक्षणिक वर्षात पुरुष संदर्गातून भरण्यात येतील व या रिक्त जागांचा त्या पुढील शैक्षणिक वर्षात अनुशेष

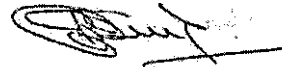
सदरचे आरक्षणविषयक आदेश शैक्षणिक वर्ष सन 2000-2001 पासून अमलात येतील.

दिवापीठ

संदर्भ क्र. आरक्षण/42/239

दिनांक : 17/5/2000

उपकुलसचिव,
आरक्षण कक्ष

437

Ph. Dist. Unit
Invoice No. S209
Date 20/8/2001

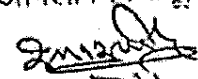
महाराष्ट्र शासन

क्रमांक जीईसी १०००/(१२३/२०००)तांशि.१
उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२
दिनांक :- < ऑगस्ट. २००१

प्रति,
सहाय्यक कुलसचिव (शै. प्रवेश)
पुणे विद्यापीठ,
पुणे

विषय:- महिला आरक्षणसंबंधी..

महोदय,
उपरोक्त विषयावरील आपण आपले क्रमांक शैक्षणिक प्रवेश २८०७, दिनांक २७.२००१ चे पत्र कृपया पहावे.
महाराष्ट्र राज्यातील सर्व पारंपारिक विद्यापीठे व त्यांना संलग्नीत असलेले महाविद्यालयातील पदवी अभ्यासक्रमाकरिता महिलांसाठी ३० टक्के आरक्षण ठेवण्याबाबत शास-
निर्णय, क्रमांक जीईसी १०००/(१२३/२०००)तांशि.१, दिनांक १७ एप्रिल, २००० अन्वये आदेश देण्यात आलेले आहेत. सदर आदेश फक्त पदवी स्तरावरील अभ्यासक्रमाकरिता लागू आहेत.

आपला विश्वासू,

(श्या. रं. चोरे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

१५/२००१

Notification of Government of India regarding reservation of seats for person with disabilities in admission.

F.NO. 4-1/2001 U-5

GO/9th TB FI OI Ifda

Ministry of Human Resource Development
(Department of Higher Education)

New Delhi the 13th, December, 2002

To,
The Secretary
University Grants Commission,
Bahadur Shah Zafar Marg,
New Delhi 110001.

Subject: Reservation of seats for persons with Disabilities in Admission.

I am directed to enclose herewith a copy of the letter received from the Office of the Chief Commissioner for Disabilities Ministry of Social Justice & Empowerment dated 12/11/2002 in the Supreme Court order dated JJ/9/2002 and 18/9/2002. Necessary instructions to the concerned organizations/institutions may please be issued for compliance of the directions of the Hon'ble Supreme Court under the writ filed in this Department as per the order of the Chief Commissioner for Disabilities Ministry.

Yours faithfully,

(S. R. DOGRA)

Office of the Chief Commissioner for Disabilities
Ministry of Social Justice & Empowerment
Government of India

For, on behalf of

12/11/2002

TO,

Shastri Bhawan, New Delhi.

Subject: Reservation of seats for persons with Disabilities in admission.

I am directed to say that in view of the Hon'ble Supreme Court's order dated 12/11/2002 in the Supreme Court order dated JJ/9/2002 and 18/9/2002 in Civil Appeals Nos. 4604 of 2002 and 7892 of 2001. The Hon'ble Supreme Court has directed that the Government Educational Institutions and other educational institutions receiving aid from the Government should receive not less than 5% reservation of seats for persons with disabilities. The Hon'ble Supreme Court has also directed that the Government Educational Institutions and other educational institutions receiving aid from the Government should not discriminate against the persons with disabilities on the basis of their caste, religion, sex, etc. The Hon'ble Supreme Court has also directed that the Government Educational Institutions and other educational institutions receiving aid from the Government should not discriminate against the persons with disabilities on the basis of their caste, religion, sex, etc. The Hon'ble Supreme Court has also directed that the Government Educational Institutions and other educational institutions receiving aid from the Government should not discriminate against the persons with disabilities on the basis of their caste, religion, sex, etc.

It is requested that the necessary instructions may please be issued for compliance of the directions of the Hon'ble Supreme Court. The concerned institutions may also be requested that the provision of reservation of seats in admission is indicated in their prospectus/admission forms, etc. A copy of the instructions issued may please be sent to the concerned institutions.

Yours faithfully,

Dy. Chief Commissioner, Disabilities.

University of Cambridge
B&lab Magazine,
No. 110/2.

ho. F. 6-1/2@2 (CCP-II)

Aug 6, 2003

To,
The Registrar
University of Pune
Pune 411007
Maharashtra

SP : Enrolling 3g reservation for past with facilities in Teaching 8 Nw\ - Tee; tirtg Posb
fflg10ITBñD00ft Of HQ\ 'bII SL\$EefTte CQ¥t OdU dat0d1 2003.

Kindly find enclosed a copy of the letter No. F 4/2001 U-5 dated 13/12/2002 along with its
enclosures in the above mentioned file. Request you to intimate its status in
the above file by 10th Oct 2003.

For content of files refer to file / bt | !0 fh0 D0gC6 Of d! cda\$e 6f\$|I8!Bâ |0 I jWtSi{i9S.

(Umil Ghatge)

University of Pune
Reservation Cell

Date : 10/10/03

The Director / Principal
All Recognised Institutions / Affiliated Colleges,

Sir,

Please find enclosed herewith a copy of Letter No. F.No. 4/2001 U-5, dated 13/12/2002 of
Govt. of Maharashtra for reservation of seats for students of Maharashtra in
the above mentioned file.

Your's faithfully

for Registrar

(विमुक्त जाती - अ), भटक्या जमाती (ब), भटक्या जमाती (ड), इतर मागासवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्ग यांना उन्नत व प्रगत गटाचे (क्रिमीलेअरचे) तत्त्व लागू करण्यात येत आहे.

२. पदोन्नती वगळता ज्या ज्या प्रयोजनाकरिता आरक्षणाचे आदेश लागू करण्यात आलेले आहेत, त्या त्या सर्व प्रयोजनाकरिता क्रिमीलेअरचे तत्त्व लागू राहिले व त्याप्रमाणे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिले.

३. उन्नत व प्रगत गटाच्या (क्रिमीलेअरच्या) मार्गदर्शक तत्त्वासंदर्भात सामान्य प्रशासन विभागाने व विहित उत्पन्न न्यायेसंदर्भात या विभागाने वेळोवेळी काढलेले आदेश विचारात घेण्यात यावेत.

४. संदर्भाधीन शासन निर्णय दिनांक १६ जून, १९९४ मधील मुद्दा क्रमांक ४ खाली, " आदेश भटक्या जमाती (क) धनगर व तत्सम जाती, भटक्या जमाती (ड) वंजारी व तत्सम जाती आणि इतर मागासवर्ग यांना लागू राहतील" हा परिच्छेद वगळण्यात येत आहे.

५. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती सोडून विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग यांना उन्नत व प्रगत गटाच्या तत्त्वानुसार प्रमाणपत्राचा नमुना परिशिष्ट "अ" प्रमाणे राहिले.

हे शासन परिपत्रक सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे. तरी सर्व संबंधित प्राधिकार्यांनी वरील सूचना तातडीने अमलात आणाव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २००६०६०५१५३०३८००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बलदेव चंद

(बलदेव चंद)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

सर्व विभागीय आयुक्त

प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ शाखा / अपील शाखा, मुंबई (पत्राने)

संचालक, समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

संचालक, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

महाराष्ट्र शासन

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
शासन परिपत्रक क्र. सीडीसी-1290/23116/प्र. क्र. 378/मावक-5,
मंत्रालय विस्तार मंत्र, मुंबई-400 032. दिनांक: 24 ऑगस्ट, 1995.

- याचा:- 1) गृह मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यांचे पत्र क्र. बीसी-12025/2/76/एसीडी-1, दिनांक 22 मार्च 1977
2) गृह मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यांचे पत्र क्र. बीसी-16014/1/82/एसी अन्ड बीसीडी-1, दिनांक 18-11-1982.
3) गृह मंत्रालय भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. 60 4/ 82/एसी अन्ड बीसीडी-1, दिनांक 6 ऑगस्ट, 1984.
4) गृह मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. बीसी-16014/1/82/एसी अन्ड बीसीडी-1, दिनांक 22 फेब्रुवारी, 1985.
5) शासन निर्णय समाजकल्याण सांस्कृतिक कार्य क्रीडा व विभाग सीडीसी 084/54 77/1813/ बीसीडब्ल्यू-5, दिनांक 1 नोव्हेंबर, 1985.

परिपत्रक:- अंतर्गत वगिटी ऑन इश्यु ऑफ कास्ट, सर्किफिकेट दू श्रेड्युल कास्ट्स अन्ड श्रेड्युल ट्राईम्स इन द स्टेट ऑफ महाराष्ट्र व इतर यांनी तयार केलेल्या न्यायालयात भारत सरकार विरुद्ध रिट पिटीशन (सी) क्रमांक-698/90 याबत केले. ह्या याचिकेत "ए" राज्याशी संबंधित असलेली अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीची व्यक्ती "ब" राज्यात स्थलांतरीत झाल्यावर त्या राज्यात सारखीच नामसदृश्य जात/जमात राज्य घटनाच्या हेतूतार्फ "ग" ह्या राज्याशी संबंधित अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती म्हणून निर्देशित केली गेली असल्यात स्थलांतरीत राज्यात अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीबाबत असलेले हक्क/सवलतीकरीता पात्र समजले जाईल असा हा प्रश्न याचिकेत उपस्थित केला होता. ह्या याचिकेवर दिनांक 18-7-94 ची सर्वोच्च न्यायालयात घटनापिटाने जो निर्णय दिला आहे, त्या निर्णयाच्या अनुषंगाने पुढीलप्रमाणे शासनकडून निदेश देण्यात आलेत.

- (1) ज्या अनुसूचित जाती/जागतिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या वर्गातील व्यक्ती (इतर मागासवर्ग) महाराष्ट्रबाहेरील राज्यातून महाराष्ट्रात स्थलांतरीत झाल्यात त्यांच्या मूळच्या राज्यात त्यांना जो अनुसूचित जाती/जागतिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या वर्गातील व्यक्ती (इतर मागासवर्ग) त्यांना प्राप्त झालेला आहे. त्या वर्गाच्या आधारे फक्त मूळच्या राज्यात त्यांना अनुसूचित जाती/जागतिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या वर्गाकरीता देय असलेले फायदे/सवलती प्राप्त होतील. महाराष्ट्र राज्यात त्यांना कोणत्याही सवलती/फायदे प्राप्त होणार नाहीत.
- (2) एका राज्यातून दुसऱ्या राज्यात नोकरी शिखर धरीत करिता स्थलांतरीत होणाऱ्या अनुसूचित जातीच्या व्यक्तींना ते ज्या राज्यात स्थलांतरीत झाले असतील, त्या राज्यात जातीची प्रमाणपत्रे मिळत नाही. स्थलांतरीत होणे ही अडचण दूर करण्याकरीता केंद्र शासनाने त्यांच्या दिनांक 22-3-77 च्या पत्र क्रमांक: बीसी-12025/2/76/एसीडी-1, मधील सूचनात अंशतः बदल करून दिनांक 18-11-82, 6-8-84 आणि दिनांक 22-2-85 च्या पर मगूद केलेल्या पत्रान्वये एका राज्यातून दुसऱ्या राज्यात स्थलांतरीत झालेल्यांना त्यांच्या घडिल्या त्यांच्या मूळ राज्यातील सहाय्य अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या आधारे त्या प्रकारचा मूळ राज्यातून प्राप्त होणारी काही आवश्यक आहे, अशी प्रकरणे घडता जातीची प्रमाणपत्रे घ्यावीत. अशा सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. स्थलांतरीतांना जातीचे प्रमाणपत्र घेण्यासाठी त्यांना त्यांच्या मूळ राज्यात जाणे लागू नये व ते ज्या राज्यात स्थलांतरीत झाले असतील त्या राज्यात त्यांना जातीचे प्रमाणपत्र मिळवे या उद्देशाने ही सवलत दिलेली आहे. या प्रमाणपत्राच्या आधारे त्यांना त्यांच्या मूळ राज्यात जो दर्जा प्राप्त झालेला आहे व त्या जाती/वर्गासाठी ज्या सवलती देय होतात त्या सवलतीचा लाभ घेता येईल. तसेच केंद्र सरकार तर्फे देण्यात येणाऱ्या सवलती देखील त्यांना देय ठरेल. परंतु महाराष्ट्र राज्यात जे स्थलांतरीत झाले असतील त्यांना राज्यातील सवलती प्राप्त होणार नाहीत असे पुनः एकदा स्पष्ट करण्यात येत आहे.
- (3) महाराष्ट्र राज्यात व अन्य राज्यात ज्या समाज जाती आढळून येतात अशा जातीपैकी एखाद्या समाज आढळलेल्या जातीचे

प्रमाणपत्र महाराष्ट्राबाहेरील राज्यातील सक्षम प्राधिकार-याने दिलेले असल्यास त्या प्रमाणपत्र धारकास ह्या राज्यातील कोणतेही फायदे प्राप्त होणार नाहीत.

2. शालेय शिक्षण विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण व सेवायोजन विभाग, आणि वेद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभागांनी त्यांच्या नियंत्रणाखालील शासकीय व निमशासकीय कार्यालयाकरीता स्वतंत्ररित्या परिपत्रकाद्वारे खरील तरतुदी निदर्शनास आणण्यात याव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

व. व. कांबळे,
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव,

मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,

* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई

महालेखापाल, महाराष्ट्र 1/2, मुंबई/नामपूर

सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

अधिवान व शेखा अधिकारी, मुंबई

मुख्य महातगर दंडाधिकारी,

सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,

सर्व तालुका कार्यकारी दंडाधिकारी,

सर्व विभागीय आयुक्त,

संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

संचालक, शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

आयुक्त आदिवासी कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक,

संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे,

सहसंचालक (जाग्रत), समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,

सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,

सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,

सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,

समाजकल्याण अधिकारी, मुहम्मद मुंबई

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अगिल शाखा, मुंबई

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ न्याय शाखा, मुंबई

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

त्यांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी सदर आदेश त्यांचे अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख यांचे निदर्शनास आणून द्यावेत.

सर्व कार्यालये, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्ये व क्रीडा विभाग,

निवड नस्ती, का. भावक-5

* पत्राद्वारे.

